

**КРЕДИТ-МОДУЛ ТИЗИМИ ВА АРМ ФАОЛИЯТИ АСОСИДА ФИЛОЛОГИК
ОТМДА МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМ ФАОЛИЯТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШДА
ИНТЕГРАЦИОН-МЕТОДИК ЁНДАШУВ**

DOI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2022.4.4.053>

Ахмедова Малохат Эргашевна,

ТТАЎзбек ва хорижий тиллар кафедраси мудири п.ф.н. доцент

Аннотация. ОТМ Кредит-модул тизими ва АРМ фаолияти асосида ОТМда мустақил таълим фаолиятини такомиллаштиришининг интеграцион-методик ёндашуви, оилӣ таълим муассасалари, маҳаллий ўзини ўзи бошқариши, мустақил бошқарадиган ОТМ фаолияти таҳлил этилган. Олий таълим муассасаларини илгор жаҳон тажрибалари асосида яратилдиган янги авлод дарсликлари, кредит-модул тизимининг тамойилларига асосланади. Шахсга йўналтирган таълимни ташкил этиши ва таълимда шаффофликка эришиши, таълимда мослашувчанликни кучайтириши ҳамда талабалар мобиллигини кучайтириши ЭСТС кредит-модул тизими таркиби икки зарур элементдан иборат эканлиги муҳим аҳамиятга эга.

Калит сўзлар: ЭСТС, ИРС, ўрганиши натижалари, ГПА, ЭРАСМУС, Таълимни ривожлантириши жамғарма

**ИНТЕГРАТИВНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ПОДХОД К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ
САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ НА
ОСНОВЕ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ И ИРЦ**

Ахмедова Малохат Эргашевна,

Кандидат педагогических наук, доцент, заведующая кафедрой узбекского и иностранных языков Ташкентской медицинской академии

Аннотация. На основе кредитно-модульной системы вуза и деятельности ИРЦ разработан интеграционно-методический подход к совершенствованию деятельности самостоятельного образования в вузе, деятельности высших учебных заведений, местного самоуправления, самостоятельно управляемых вузов. анализируются. Учебники нового поколения, созданные на основе передового мирового опыта высших учебных заведений, строятся на принципах кредитно-модульной системы. Важно, что структура кредитно-модульной системы ECTS состоит из двух необходимых элементов: организации лично-ориентированного обучения и достижения прозрачности в образовании, повышения гибкости в образовании и усиления студенческой мобильности.

Ключевые слова: ECTS, IRC, результаты обучения, GPA, ERASMUS, Фонд развития образования

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2021-йил 19-ноябрдаги “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрлари учун кредит-модул тизими асосида таълим жараёнларини ташкил этиш бўйича қисқа муддатли тренерлар тайёрлаш курсини ташкил этиш тўғрисида”ги 483-сонли буйруғи. “Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2021-йил 19-ноябрдаги 483-сонли буйруғи ижросини таъминлаш тўғрисида” ги 01-387-сонли буйруғи Оилӣ таълим тизимида кенг жорий этилмоқда. [6; 1] Таълим муассасалари кутубхоналари миллатнинг маънавий маданияти ва маънавий онгини шакллантириш ва сақлашда, адабиёт ва китобхонликни тарғиб қилишда муҳим рол бажаради. Унинг мақсади нафақат китобларни йиғиш, китобларни нашр этиш ва тарқатиш, балки илмий гоёлар ва қадриятларни асраб-авайлаш, уни авлоддан-авлодга ва уни кенг китобхонлар оммасига етказишдир. [5; 1] Олий ўқув юртлари кутубхоналарига яъни АРМга юклатилган вазифалар илмий тафаккурни ривожлантириш ва жамиятнинг дунёқарашини ҳар томонлама ривожлантиришга ҳисса қўшишдан иборат. Ўзбекистон Республикаси Мустақиллиги йилларида замонавий талабаларни ҳисобга олган ҳолда кутубхона тармоғини ташкил қилишни такомиллаштириш, ўсиб келаётган ёш авлоднинг интеллектуал эҳтиёжларини қондиришга, маданий, маънавий-ахлоқий қадриятларни

сақлаб қолишга йўналтирилган принципалянг ахборот марказларини барпо этиш, шунингдек аҳолини янада кенгрок ва тизимли ахборот билан таъминлаш учун зарур шарт-шароитлар яратиш мақсадида 2006-йил 20-июнда О'збекистон Республикаси Президентининг «Аҳолини ахборот кутубхона билан таъминлашнинг ташкил этиш тўғрисида» ги ПҚ-381-сон Қарори қабул қилинди. Ушбу қарор билан куйидагилар ахборот-ресурс марказларининг асосий вазифалари этиб белгиланди. Ойли таълим муассасалари талабалари ҳамда аҳолининг замонавий ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда мунтазам таълим олиши ва мустақил равишда таълим олишига кўмаклашиш; - миллий маънавий-ахлоқий қадриятларни кенг кўламда тарғиб қилиш, халқнинг маданий-тарихий меросидан баҳраманд бўлишни таъминлаш, маънавий бой ва уйғун камол топган шахснинг ижодий ўсиши учун имконият яратиб бериш - янги ахборот технологиялари (маълумотлар электрон базалари, интернет ресурслари) асосида аҳолига ахборот хизмати кўрсатиш; - маданий, таълим, ахборот ҳамда бошқа дастур ва лойиҳаларни биргаликда амалга ошириш учун таълим муассасалари, маҳаллий ўзини ўзи бошқариш органлари, миллий маданият марказлари билан ҳамкорликни ривожлантириш. Ахборот-ресурс марказлари деганда таълим муассасаларининг ўқув, илмий ва маънавий-маърифий соҳаларини қамраб оладиган, шунингдек ушбу соҳаларнинг ривожланишида фаол қатнашадиган алоҳининг таркибий қисми тушунилади. Ҳозирга замон ахборот-ресурс марказлари анъанавий кутубхоначиликни сақлаган ҳолда ахборот даврига мос иш олиб боришлари талаб этилади ва улар ойли таълим муассасаларининг ўқув, илмий ва маънавий-маърифий фаолиятини ахборот билан таъминлаш вазифасини бажаради ҳамда мустақил таълим фаолияти мунтазам таълим олиши ва мустақил равишда таълим олишига кўмаклашиш; - миллий маънавий-ахлоқий қадриятларни кенг кўламда тарғиб қилиш, халқнинг маданий-тарихий меросидан баҳраманд бўлишни таъминлаш, маънавий бой ва уйғун камол топган шахснинг ижодий ўсиши учун имконият яратиб бериш; - янги ахборот технологиялари (маълумотлар электрон базалари, интернет ресурслари) асосида аҳолига ахборот хизмати кўрсатиш; - маданий, таълимий, ахборот ҳамда бошқа дастур ва лойиҳаларни биргаликда амалга ошириш учун ойли таълим муассасалари, маҳаллий ўзини ўзи бошқариш, мустақил бошқарадиган ОТМ фаолияти билан боғлашимиз мумкин. Ойли таълим муассасаларини илғор жаҳон тажрибалари асосида яратиладиган янги авлод дарсликлари, ўқув қўлланмалари ҳамда даврий нашрлар билан тизимли таъминлаш мақсадида Вазирлар Маҳкамасининг 2018-йил 10-октябр куни 816-сон «Ойли таълим муассасаларини ўқув адабиётлари билан таъминлаш тўғрисида» ги Қарори қабул қилинди. 2020 йилда «ОТМда ўқув жараёнига кредит-модул тизимини жорий этиш тартиби тўғрисида» ги Низом жорий этилиши ушбу қарор билан Ойли таълим муассасаларида фойдаланиш учун хорижий ўқув ва илмий адабиётлар рўйхатини шакллантириш, уларни харид қилиш ва фойдаланиш тартиби тўғрисида Низом, хорижий ўқув ва илмий адабиётларни таржима ва таҳрир қилиш ҳамда экспертизадан ўтказишни амалга оширадиган мутахассис ва профессор-ўқитувчилар меҳнатига ҳақ тўлаш тартиби тўғрисидаги Низом, ойли таълим муассасаларини ўқув адабиётлари билан таъминлаш ҳамда дарсликлар ва ўқув қўлланмаларини янгилаб бориш тартиби тўғрисида низом ҳамда мустақил таълими тизими учун ўқув адабиётларини яратишга қўйилган талаблар тасдиқланган. Замонавий таълим муассасаси кутубхонаси -Ахборот-ресурс марказлари учун юқори сифатли ахборот-кутубхона хизмати кўрсатиш учун зарур бўлган бир неча жиҳатларни кўриб чиқамиз. Энг асосийси – ОТМда Ахборот-ресурс марказларидан фойдаланувчилар учун қулай шароитлар яратилган бўлиши зарур. Ахборот-ресурс марказлари одатдаги кутубхоналардан фарқ қилади, чунки унинг фондидаги адабиётлар Ойли таълим муассасаси йўналишига мос келиши керак, Ойли таълим муассасаси йўналишидан келип чиқиб, мутахассислар тайёрлаш билан боғлиқ максимал миқдордаги турли хил адабиётлар билан тўлдирилган бўлиши шарт. Ахборот-ресурс марказлари фойдаланувчилари, яъни талабалар учун фойдаланишда содда, осон бўлган сайт, фондани тўлиқ рақамлаштириш чораларини кўриш ва масофадан фойдаланиш имконини берадиган электрон базасини яратиш зарур. Ахборот-ресурс марказлари замонавий техник воситалар

билан жиҳозланган бўлиши зарур. Ахборот-ресурс марказлари фойдаланувчилари асосан талабалар бўлганлиги учун улар доимо мустақил таълим олиши, ёзма ишлари ёзиши мумкин, шунинг учун кўшимча кўрсатилиши зарур (матнларни чоп этиш, сканер қилиш, нусха кўчириш, адабиётлар рўйхатини тузиш ва бошқалар) Шунингдек, кутубхоначилар ҳам талабаларга ёрдам беришга тайёр бўлиши ва хушмуомала бўлишлари керак. Ахборот-ресурс марказларининг асосий тамойили фойдаланувчиларга исталган жойда, исталган шаклда ва исталган вақтда ахборот манбаларини тақдим этишдан иборат. Ахборот-ресурс маркази кутубхоначилари, замонавий фойдаланувчиларга инновацион усуллардан фойдаланган ҳолда замонавий хизмат кўрсатишни билиши, бошқа маданият, дин, миллат вакилларининг манфаатларини ҳисобга олишлари, ёшларга ахборот-кутубхона хизматини кўрсатишда талабаларнинг психологик ва индивидуал хусусиятларини ҳам ҳисобга олиш зарур. Масалан, оилӣ таълим муассасасига янги келган биринчи курс талабаларнинг ахборотга бўлган эҳтиёжи битирувчи талабаларнинг эҳтиёжидан катта фарқ қилади, доимий равишда талабаларда ўз устида мустақил ишлаш ва шахсий ривожлантириш, шунингдек талабанинг ижодий салоҳиятини очиб бериш, ўқиш доирасидан ташқари ўз касбига ва касб фанларига қизиқишини очиб бериш каби ишларда талабаларни қўллаб қувватлаш муҳим аҳамиятга эга.[3,77] АРМ фонди маҳаллий нашриётлардан, бошқа университетлардан, китоб муаллифларидан, Масалам Тошкент Юридик университети Республика оилӣ таълим муассасалари орасида намунали АРМ фаолиятида мустақил таълим олиш учун фойдаланиладиган Глазго университети (Лондон, Буюк Британия, 146 та китоб), Бостон коллежи юридик факултети (86 та китоб) каби хорижий шериклардан олинган адабиётлар билан таъминланганлиги муҳим аҳамиятга эга. Айниқса . Нагоя университети (36 та китоб), Лондон юридик мактаби (37 та китоб), Финляндия университети (3 та китоб), шунингдек Германиянинг Халқаро Ҳамкорлик Жамияти ва Ўзбекистон Республикасининг Қизил ярим ой жамияти (1500 га яқин китоб мавжуд) Ахборот-ресурс марказида ҳозирги вақтда жаҳон илмий ҳуқуқий таълимбазаларидан фойдаланиш имконияти яратилган. Бугунги кунда оилӣ таълим муассасаларидаги бундай намунали тизимни жорий этишда кенг қамровли семинар -тренинглар олиб борилмоқда.

Тадқиқот доирасида таҳлилларга эътибор қаратсак айнан АРМнинг бой манбалар эгаллиги асосида кредит-модул тизимига ўтиши ва кредит-модул тизими АҚШда энг биринчилардан жорий этилганлигига гувоҳ бўламиз. ЭСТС кредит-модул тизими ўзагида ҳам АҚШ академик кредит тизими тамойиллари ётади. Кредит-модул тизими илк бор XIX асрнинг иккинчи ярмида АҚШда жорий этилган. 1869 йилга келиб Гарвард Университетига ўша даврнинг энг илғор фикрловчиларидан бўлган Чарлес Эллиот президент этиб сайланади. Гарвард Университетида талабалар ўқув дастурида таклиф қилинадиган фанлар орасидан ўзлари хоҳлаган, қизиққан фанларни танлаб, ўрганиш имкониятига эга бўладилар. Талаба ўқиш дастурини маълум маънода ўзи шакллантириш имкониятига эга бўлган эди. Университет фанлари рўйхатини иқтисодиёт, меҳнатбозори ва талабалар эҳтиёжларига мос фанлар эгаллаш бошлайди. Ўз фанларига талабаларни жалб қилиш мақсадида ўқитувчилар ҳам дарс машғулотлари сифатини яхшилашга ва мустақил таълимни яхшилашга ҳаракат қила бошлайди. Дарс машғулотларида талабаларнинг фаоллиги ҳам анча ортади. Қатъий ўқув дастурлардан воз кечгандан сўнг, университет олдида бир қанча саволлар туғила бошлайди. Талабаларнинг курсдан- курсга ўтиши ёки битириши қандай мезонлар асосида амалга оширилиши мумкин. Талабаларнинг ўқиш дастуридаги ривожланишини нималар билан ўлчаш мумкин?. Талабалар мутахассис сифатида шаклланиши учун қанча билим эгаллаши керак. Оддий ечим: ҳар бир фанга унинг ўқиш юкмасидан келиб чиқиб рамзий ўлчов бирликлари, яъни кредитлар тақсимланиши кераклигини ҳис этишади. Аста-секинлик билан бошқа университетлар ҳам Гарвард Университети амалиётини ўзларида қўллаш бошлайди. Қайси университетлар шу амалиётни қўлласа, ёшлар орасида шу университетларга қизиқиш орта бошлайди. Кредит тизими тамойилларини АҚШ оилӣ таълим муассасаларида янада кенгрок тарқалишининг кейинги босқичи 1900 йиллар бошларида рўй берди. 1906 йилда АҚШдаги пўлат саноати магнати, Эндю Карнеги оилӣ таълим муассасаларининг ўқитувчиларини қўллаб-

қувватлаш мақсадида “Таълимни ривожлантириш жамғарма” сени (ТРЖ) ни ташкил этишади. Жамғарма Эндю Карнеги пулларини ўқитувчиларга улар ўқитган фан кредитлари миқдорига қараб тақсимлашга қарор қилади. 1976 йилда Европа Иттифоқи давлатлари таълим вазирлари мазкур давлатлар университетлари ўртасида ҳамкорликда ўқиш дастурлари жорий этиш борасида келишувга эришишишади. [1; 77] Лойиҳани амалга ошириш ва амалиётга татбиқ этиш учун, лойиҳанинг молиявий ва ҳуқуқий томонларини ишлаб чиқишда 10 йилдан кўпроқ вақт керак бўлди. 1987 йилда Европа иттифоқининг Лондон Саммити давомида иттифоқ аъзо мамлакатлари ОТМлари ўртасида талабалар алмашинувини қўллаб-қувватловчи Эрасмус (ЭРАСМУС) дастури ташкил этилади. Дастур муваффақияти учун энг муҳим шартлардан бири бу талабалар хорижда ўрганган фанлари ўз университетига қайтгандан сўнг тегишли таълим даражасини қўлга киритишлари учун тан олинисига эришиш эди. 1989 йилга келиб Европа Иттифоқида янги кредит-модул тизими қоидалари ишлаб чиқилади ва уни Эуропеан Средин Трансфер Сйстем (ЭСТС) деб номлайди. Европа Иттифоқи давлатлари университетлари ўртасида талабалар алмашинуви ривожлана бошлади. 1999 йилга келиб Европада Болоня таълим тизими жараёни деб аталган Европа мамлакатлари олий таълим вазирликлари ўртасида ўзаро ҳамкорликни ривожлантириш халқаро форуми иш бошлади. Форумнинг мақсади Европа давлатларида олий таълим стандартлари ва сифатини уйғунлаштиришга қаратилган эди. Ҳозирда ЭСТС кредит-модул тизими Европанинг 48 давлати олий таълим муассасалари томонидан турли даражада таълимни бошқариш усули сифатида фойдаланиб келинмоқда.

Европадаги энг қадимги олий ўқув юртлири Салернодаги Олий тиббиёт мактаби ва Болоня университети (Италия, XII аср), Париж университети (Франция, XIII аср), Кембриж ва Оксфорд университетлари (Англия, XIII аср). 1400-йилга келиб Европада 55 та университет фаолият юритган ва ҳар бир университетда кутубхона бўлган, 1756-йилда очилган, Россияда Москва университети кутубхонаси ўзининг биринчи кунлариданоқ нафақат университет, балки оммавий кутубхона сифатида ҳам ишлади. Ўзбекистонда университет кутубхонаси 1918-йилда Марказий Осиё ва Қозоғистонда олий таълим асосчиси ҳисобланган Туркистон халқ университети, ҳозирги Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети негизида ташкил этилган. Бундан ташқари, у бутун Ўрта Шарқдаги биринчи университетдир (Техрон университети 1934-йилда ташкил этилган, 1946-йилда Кобул университети, Ўрта Осиёда энг қадимги, Тошкент университетида кейин, Самарқанд университети 1927-йилда ташкил этилган). Демак, кўриниб турибдики АРМ билан ОТМда кредит тизимни жорий этишда энг аввало бири-бирга интегратсион бўлган жиҳатларига эътибор қаратамиз. [2; 68] ЭСТС – Кредит тўплаш ва кўчиришнинг Европа тизими, кредит таълим олиш натижаларига кўра талаба томонидан муайян фан бўйича ўзлаштирилган ўқув юкласининг ўлчов бирлиги ҳисобланади. Кузатишларимиз ва олиб бораётган тадқиқотларимиз натижасида ОТМ Кредит-модул тизими ва АРМ фаолияти асосида ОТМда мустақил таълим фаолиятини такомиллаштиришнинг интегратсион-методик ёндашуви асосида бугунги куннинг энг долзарб кредит таълимига хос муаммоларига дуч келишимиз табиий ҳол. [1; 57] Ўқишнинг меъёрий муддат

Ҳафталар сони. Кредитлар миқдори ҳамда академик соатлар миқдори:

3 йил	152	180	5400
4 йил	204	240	7200
5 йил	256	300	9000
6 йил	308	360	10800

Таълим дастури – Бакалаврият йўналиши ва магистратура мутахассисликларидан бири бўйича барча ўқув-меъёрий ҳужжатлар мажмуи, норматив ҳужжатлар, умумий маълумотлар, хизмат ва ресурслар, ўқув фанлари дастурлари тўғрисида ахборот ва ҳ.к. Фанлар каталоги – Ҳар бир таълим йўналиши (мутахассислик) бўйича мажбурий ва танлов фанлари ҳақида маълумотлар мажмуи. Фан коди, фан номи, қисқача тавсифи, кредит миқдори, семестри, ПЎ ҳақида маълумот; ГПА – ўзлаштирган балларнинг ўртача қиймати. ГПА ҳар семестр ва ҳар бир ўқув йилида ўқитилган фанлар бўйича талабанинг кредити ва

баҳоларининг кўпайтмаси ва кўшилмаси ўртачасини ҳамда шу асосда талабанинг курсдан курсга ўтиши ёки қолдирилишини белгилаб беради, шунингдек академик мобилликни амалга ошириш учун асос бўлади. Кредит тўплаш – ҳар бир семестр учун ажратилган 30 кредитни ҳар бир фан кесимида ЁН натижасига қараб, тақдим этилади. Бунда тегишли семестрдаги фанларга ажратилган кредитларни олиши учун талаба ушбу фанлардан ЁН асосида ижобий баҳо, яъни 3, 4, 5 баҳолар олсагина, ажратилган кредит тўлиқ тақдим этилади. Баҳолаш – ОЎМТВнинг 2018-йил 9-августдаги 19-2018-сонли буйруғи асосида тасдиқланган Низом бўйича талабалар фанлар кесимида баҳоланади. Бунда фанлардан талабаларни баҳолаш учун оралик ва якуний назорат турларидан фойдаланилади. Аммо курсдан курсга қолдириш ВМнинг 2020-йил 31-декабрдаги 824-сонли қарори асосида амалга оширилади. Академик қарздорлик - 1-ҳолатда агар талаба муайян фандан ОН туридан қониқарсиз баҳо олса, ёки фанга ажратилган аудитория соатларининг 25 фоизини ва ундан юқорисини сабабсиз қолдирса, ЁН турига киритилмайди ва академик қарздор ҳисобланади; 2-ҳолатда агар талаба муайян фандан ЁН туридан қониқарсиз баҳо олса, ёки иштирок этмаса, академик қарздор ҳисобланади. Иккала ҳолатда ҳам кредит тақдим этилмайди. Академик қарздорлик талабанинг курсдан курсга қолдириш учун асос бўлмайди, лекин ГПА қийматининг етарли бўлмаслигига олиб келади, натижада ГПА қиймати (2,4 – 3,0 қиймат оралиғда белгиланади) университет томонидан белгиланган миқдор бўйича амалга оширилади. Академик қарздорликни бартараф этиш учун талаба ўз ҳисобидан кейинги семестр давомида ёки ёзги таътил вақтида қайта ўзлаштириб, тегишли назорат турини қайта топшириб, ижобий баҳо олиш натижасида бартараф этади. Ўқиш юкласи – талаба томонидан ўқув фаолиятининг барча турлари (аудитория ва мустақил таълим машғулоти, курс иши, амалиётлар) амалга ошириш учун кредитларга мос равишда соатлар ҳажми; Транскрипт – талабанинг академик маълумотлари ҳамда ҳар семестрда ўқитилган фанлар рўйхати, ўзлаштирилган баҳолар, кредитлар ва ГПА қийматининг кўрсаткичларини ўз ичига олган намунавий шаклдаги ҳужжат (Амалдаги баҳолаш дафтрасининг муқобили шаклидаги ҳужжат). Талабанинг шахсий электрон кабинети – талабага ўқув жараёнига тегишли маълумотларнинг ўз электрон саҳифасида акс эттирилиши, ўқув режа, фан дастури, фанлар каталоги, дарс жадвалини тузиш, таълим траекторияси, стажировка маълумотномаси, транскрипт, қайдномалари, танлов фан ва ПЎни танлаш имконияти, ўқув адабиётлар рўйхати ва ҳ.к. ПЎнинг шахсий электрон кабинети – ПЎ ҳақида маълумот, ўқувга тегишли маълумотларнинг ўз электрон саҳифасида акс эттирилиши: ўқув режа (ишчи), фан дастури (силлабус), фанлар каталоги, қайднома, дарс жадвалини тузиш, талабалар рўйхати, баҳолаш меъзонлари, даволат журнали, ўқув адабиётлар рўйхати, савол-топшириқлар тўплами, шахсий иш режаси, илмий-услубий ишлари ва ҳ.к. ГПА ҳисоблаш шакли – Мисол учун ТНА факултети 1-курс ГПА = $7*4(28) + 3*4(12) + 6*5(30) + 6*5(30) + 3*5(15) + 2*5(10) + 3*5(15) = 140$. фанга ажратилган $+ 3 + 6 + 6 + 3 + 2 + 3 = 30$ кредит $140 / 30 = 4,6$ ГПА – 4,6. Кредит-модул тизимининг тамойиллари. Шахсга йўналтирган таълимни ташкил этиш (студент-сентеред леарнинг). Таълимда шаффофликка эришиш (транспаренсй); Таълимда мослашувчанликни кучайтириши (импровинг флехиблитй). Талабалар мобиллигини кучайтириш (импровинг студент мобилитй). Барча турдаги ўқув ишлари 54, Аудиторийқа машғулоти 24-32 соат. Ўқишнинг нормативе муддати 4 йил. Ўқув жараёни 204 ҳафта. ЭСТС кредит-модул тизими таркиби икки зарур элементдан иборат. Ўқиш юкласи (леарнинг воркload) Ўқиш натижалари (леарнинг оутсомес) Кредит. Ўқув юкласи 30 соат (Леарнинг воркloadс) 40 % Контакт соат (12 соат) 60 % Мустақил таълим соати соат). Талаба ўқув юкласининг таркибий қисмлари. Фанларни кредитларга ажратиш: модулар ва нон-модулар. Курс давомида бир хил кредит миқдорига тенг фанлар. Курс давомида ҳар хил кредит миқдорига тенг фанлар. Талаба ўқув юкласининг таркибий қисмлари. Кредитлар миқдори. Бакалавр - 240 кредит. Магистратура – 120 кредит. Фанлар. асосий, танлов, факултатив. Соатлар тақсимоти. Контакт соат – 40%, Мустақил таълим – 60%. Кредит-модул тизими бакалавр 240 кредит 60 кредит (1 йил) Магистратура 120 кредит 60 кредит (1 йил). Бакалавр 240 кредит, 60 кредит (йилига о'ртача) 30 кредит (1-семестр) 30 кредит (2-семестр) 1 кредит = 30 соат (14 соат назарий ва амалий та'лим

+ 16 соат мустақил таълим) 1 кредит = 30 соат, (14 соат назарий ва амалий таълим + 16 соат мустақил таълим) 13 кредит, (назарий ва амалий таълим) – 43 % 17 кредит, (мустақил таълим) – 57 %, 17 кредит, (мустақил таълим) – 57 %, 6 ёки 7 та фан бўйича, 13 кредит * 30 = 390 соат, (1 семестр), 390 : 15 (ҳафта) = 26 с. Ҳафталик аудитория соати = 26 соат. 1 кредит = 30 соат, 1-курс 1-семестр 15 ҳафта, 2-семестр 15 ҳафта. Аттестациялар. 6 ҳафта 2-курс 3-семестр 15 ҳафта, 4-семестр 15 ҳафта. Аттестациялар 6 ҳафта 3-курс 5-семестр-15 ҳафта 6-семестр 15 ҳафта Аттестациялар 6 ҳафта, 4-курс 7-семестр 15 ҳафта 8-семестр-15 ҳафта. Аттестациялар 6 ҳафта этиб белгиланади. [1; 34]

Хулоса ўрнида шунини қайд этиш лозимки, талабанинг шахсий таълим траекторияси талаба томонида танланган ҳамда унга кетма-кетликда билимлар тўплаш ва ҳоҳлаган компетенциялар йиғиндисига эга бўлиш имкониятини берадиган йўналиш (маршрут). Таълим траекторияси институционал ҳужжатлар ва йўриқномалар ёрдамида тузилиши ҳамда турли таълим траекториялари натижасида бир хил малака олишга олиб келиши мумкин. Ушбу жараёнда талаба мажбурий фанлардан ташқари танлов фанларни ва ПЎларни мустақил танлаш имкониятига эга бўлади. Ўқув йилининг бошида 1 ҳафта кредит таълим тизимига кириш ҳафталигида амалга оширилади.

Фойдаланилган адабиётлар руйхати.

1. Усмонов Б.Ш, Ҳабибуллаев Р.А. Олий ўқув юртларида ўқув жараёни кредит-модул тизимида ташкил қилиш. Ўқув қўлланма. Т. “Тафаккур” нашриёти, 2020 й. 120 бет.
 2. Ахмедова М.Э. Педагогика назарияси ва тарихи (Ўқув қўлланма) – Т.: Тафаккур бўстони, 2011.134 б.
 3. Ш.С.Шодмонова, М.Э.Ахмедова ва бошқалар. Умумий педагогика назарияси ва амалиёти. Дарслик. - Т.: “Фан ва технологиялар” нашриёти, 2019. 214-б.
 4. Азизхўжаева Н.Н.Педагогик технология ва педагогик маҳорат.- Т.:2006.
- Интернет сайтлар
5. httpz – O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi
 6. <http://lex.uz> – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi
 7. <http://bimm.uz> – Oliy ta’lim tizimi pedagog va rahbar kadrlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishni tashkil etish bosh ilmiy-metodik markazi
 8. <http://ziyoneyt.uz> – Ta’lim portali ZiyonYeT
 8. www.pedagog.uz
 9. www.Ziyonet.uz
 - 10 www.Edu.uz